

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПОЛІТИЧНЕ (політико-кримінологічний аспект) – діяльність, що полягає у застосуванні до особи (або групи осіб) законних та/або незаконних різнорідних, функціонально спільних заходів впливу, об'єднаних політичною чи політично зумовленою метою та які тягнуть за собою соціальні обтяження та/або спричиняють фізичну, моральну чи матеріальну шкоду. Це поняття є родовим та охоплює як політико-правове, так і політико-дискримінаційне переслідування.

Політико-правове (легальне) переслідування – діяльність уповноважених органів державної влади та їх службових осіб щодо застосування до особи (осіб) у передбачених законом порядку функціонально спільних заходів кримінально-правового, кримінального процесуального та/або адміністративно-правового, дисциплінарного чи конституційно-правового характеру з метою запобігання або припинення правопорушень, що посягають на політико-владні суспільні відносини.

Основний зміст та форми реалізації політико-правового переслідування входять до предметної зони кримінально-правової політики. Це означає: по-перше, умовність відмежування політико-правового від політико-дискримінаційного переслідування завдяки можливостям зловживання правом з боку політичного істеблішменту; по-друге, історичну мінливість меж цього поняття в залежності від змісту та обсягу відповідних кримінально-правових заборон; по-третє, здатність з часом набувати ознак політико-дискримінаційного переслідування.

Політико-дискримінаційне переслідування є неправомірною діяльністю державних органів, їх службових осіб та/або недержавних суб'єктів, здійснюваною як комплекс функціонально спільних заходів, що застосовуються в порушення принципу рівності громадян та/або юридичних осіб за ознакою їх політичної діяльності, політичних переконань, з метою вплинути на їх чинну та/або потенційно можливу політичну активність, або помсти за її прояви у минулому. Таке переслідування слід вважати політичним злочином в цілому.

Кримінально-правова ж оцінка відповідних діянь, що складають зміст такого злочину може бути різною та, як правило, передбачає множинність злочинів, що вчиняються у співучасті. В залежності від конкретної мети застосування політико-дискримінаційного переслідування воно може бути чотирьох видів:

1) *цілераціональне політико-дискримінаційне переслідування*, яке має в своїй основі раціональну мету щодо коригування політичної активності особи у заданому руслі. Як правило, таке переслідування відбувається в контексті недобросовісної конкуренції у політичній сфері напередодні виборчих кампаній, а тому часто залежить від електоральної кон'юнктури, результатів моніторингу впливовості опозиційних сил та ступеню загрози набуття ними коаліційних властивостей;

2) *ціннісно-раціональне політико-дискримінаційне переслідування* характеризується ідеологічним фундаментом протистояння політичних опонентів, очевидним браком толерантності до альтернативних суспільно-політичних концептів чи-то конкретних персоналій, якими репрезентована політична сила і на яких спрямовані переслідування. Саме на цьому ґрунті, а не завдяки раціонально окреслюваним загрозам політичного фіаско як результату демократичних процесів, відбувається переслідування опонентів. Зазвичай такого роду переслідування здійснюються з боку представників радикально налаштованих (крайніх правих або крайніх лівих) політичних акторів, що зовсім не обов'язково репрезентовані владною елітою;

3) *корпоративно-узвичаєне політико-дискримінаційне переслідування*, яке проявляється у діяльності: а) осіб, «відданих» провладній команді з числа виконавців різного рівні, які прагнуть, таким чином, продемонструвати свою функціональну придатність, політичну та корпоративну надійність; б) осіб, яких можливо охарактеризувати як «пристосованців», тобто тих, які організують політико-дискримінаційні переслідування задля демонстрації власної лояльності та прагнення співпрацювати з представниками нової політичної еліти; в) неформальних лідерів певного політично значущого

угруповання (партії, депутатської фракції тощо), які таким чином переслідують суто «виховну» мету, спрямована на «дисциплінування» членів єдиної політичної команди. В останньому випадку політичне переслідування відіграє роль деякої публічної кари за порушення окремих неформальних політико-корпоративних (а іноді – й відверто кримінально-субкультурних) норм, вимог відданості групі, за зміну політичної орієнтації та приналежності і т.п.

Політико-дискримінаційні переслідування є предметно політичними практиками, які можна розглядати як:

а) *функцію політичної системи щодо збереження стабільності політичної кон'юнктури* на користь істеблішменту, що визначає генеральні конфігурації державної влади (апаратно, предметно-стратегічно). Реалізація цієї функції через політичні переслідування здійснюється в інтересах політичних акторів, на яких замикається як змістовна, так і кадрова складова роботи апарату держави. Приведення у життя відповідної лінії політичних асоціальних практик є з одного боку свідченням наявної потреби у підтриманні легітимності влади як результату культивування лояльності (схвалення) у складових масової політичної свідомості, а з іншого – індикатором слабких електоральних позицій провладної політичної сили, неможливості вести добросовісну конкурентну боротьбу, що є об'єктивним чинником організації переслідувань. Суб'єктивним же слід визнати вади політичної свідомості, брак культури політичної діяльності, нехтування базовими принципами демократії та ліберального суспільного устрою;

б) *функцію силової консолідації політичних акторів*. Її виявлення спостерігається у країнах з нерозвиненою політичною системою, квазідемократичним режимом, за якого показники народовладдя та політичних свобод є лише номінальними; реально ж превалюють централізм, корпоративізм у реалізації публічного управління. Саме в політично позначених корпоративних утвореннях («командах»), що нерідко виявляють ознаки організованих злочинних угруповань, використовуються означені

політичні переслідування вказаного функціонального призначення. Воно властиве для корпоративно-узвичаєного політико-дискримінаційного переслідування та забезпечує досягнення превентивних цілей в аспекті збереження відданості та консолідованості політичної сили;

в) *функцію забезпечення локального переважання опозиційної політичної сили*. Об'єктивно вона може бути реалізована через політико-дискримінаційні переслідування з боку представників політичної меншості виключно на місцевому рівні, на якому ситуативно, тактично забезпечується деякий паритет сил і можливостей. Таке переслідування здійснюється, зазвичай, щодо журналістів, депутатів місцевих рад, громадських діячів, які викривають негативні сторони діяльності відповідного політичного актору.

Таким чином, у структурно-функціональному розумінні політико-дискримінаційне переслідування як різновид політичної злочинної діяльності є інструментом конструювання суспільно-політичної думки чи контролю у сфері політико-корпоративного управління, що застосовується з метою збереження стабільності політичної кон'юнктури та/або консолідації політичної сили, та/або забезпечення локального її переважання у політичному протистоянні. Ступінь поширеності політико-дискримінаційних переслідувань суттєво впливає на суспільно-політичну ситуацію всередині країни, а також, в низці випадків, на її зовнішньополітичний курс, здатен зумовлювати консервацію інших видів політичних кримінальних практик, дистанціювати апарат держави від інститутів громадянського суспільства, елімінуючи потенційно ефективні види недержавного контролю.

Орлов Ю. В.